

РІШЕННЯ

спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.028 Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 03 Гуманітарні науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Метажанрові параметри університетського роману» за спеціальністю 035 Філологія «15» грудня 2023 року.

Калинич Катерина Федорівна народилася 10 грудня 1994 року в м. Чернівці, є громадянкою України та має вищу освіту.

У 2018 році закінчила Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича за спеціальністю «Філологія» освітня програма «Зарубіжна література та теорія літератури», здобувши кваліфікацію магістра.

14 вересня 2018 р. вступила на вечірню форму навчання до аспірантури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. За період навчання підготувала дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія» та виконала освітньо-наукову програму.

На сьогодні працює на посаді лаборанта і асистента кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (Міністерство освіти і науки України, м. Чернівці).

Науковий керівник – Сажина Алла Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича..

Здобувачка має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України:

1. Калинич К. Система навчання як соціальна провокація: за романом Р. Мерля «За склом». *Питання літературознавства: науковий збірник*. 2019. Вип. 99. С. 180–193. URL: http://pytlit.chnu.edu.ua/article/view/173642/pdf_29
2. Калинич К. Фігура «викладач-письменник» за Дж. Вільямсом: роман «Стоунер». *Питання літературознавства: науковий збірник*. 2020. Вип. 102. С. 112–133. URL: <http://pytlit.chnu.edu.ua/article/view/230107/228894>
3. Калинич К. «Університетський роман» (Campus Novel / University Fiction): генезис і сучасні параметри жанру. *Питання літературознавства*. 2022. Вип. 105. С. 111–136. URL: <http://pytlit.chnu.edu.ua/article/view/271772/267433>
4. Калинич К., Сажина А. Метажанрова матриця університетського роману: Зеді Сміт «Про красу». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 61. Том 2. С. 115–122. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/61_2023/part_2/19.pdf
5. Калинич К., Сажина А. Роман Г. Мартінеса «Оксфордські вбивства» як зразок університетського детективу: питання жанру. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2023. № 3. Т. 34 (73). С. 284–291. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/3_2023/49.pdf
6. Калинич К. Дарина Березина «Факультет»: мета жанрові параметри роману. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Антофійчук Володимир Іванович, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор філологічних наук (10.01.01 – українська література), професор, професор кафедри української літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, дав позитивну оцінку і висловив побажання:

Було б добре, щоб дисертантка чіткіше задекларувала свою позицію щодо самої категорії жанру та параметрів її взаємодії з не менш дискусійною категорією метажанру.

Питання:

1. Моє запитання стосується центрального поняття дисертації – метажанр. Відомо, що словосполучення, що включають в себе як важливий складник означення «мета-» (і відповідно й метажанр), трактуються в гуманітарній науці неоднозначно. Зокрема, їх істотним семантичним аспектом вважають самоінтерпретацію («метатекст – текст, що сам себе описує»). Отож, чи вважає дисертантка, що метажанр університетського роману є самоописувальним чи саморефлексивним феноменом?

2. Також хотілось би почути, чи знайома дисертантка з романом Станіслава Росовецького «Помста першодрукаря» (2009). Якщо так, то яка Ваша думка з приводу жанрової природи тексту, чи можна цей твір вважати зразком українського варіанту академічного роману?

Рарицький Олег Анатолійович, доктор філологічних наук (10.01.01 – українська література; 10.01.06 – теорія літератури), професор, професор кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Віддаючи належне науковій праці Катерини Калинич, укажемо на аспекти, що вимагають, на наш погляд, пильнішої уваги:

1. На нашу думку, логічно і вмотивовано було б розглядати метажанр університетського роману у єдиній контекстуальній площині, здійснивши порівняльний аналіз творів української і зарубіжної літератури, зосередивши увагу на тематиці, проблематиці, жанрових видозмінах, композиції.

2. Витоки *campus novel* в зарубіжній літературі авторка віднаходить у творчості середньовічних вагантів, натомість про зародки університетської творчості в давній українській літературі у роботі не йдеться. Цілком доречно було б простежити зв'язок вітчизняного університетського роману із творчістю П. Поповича-Гученського та мандрівних дяків-пивоізів.

3. На окремих етапах дисертаційної роботи спостерігаємо переповідання змісту твору (с. 90-92, 102-104) без належного літературознавчого аналізу, відсутні тут і метажанрові характеристики тексту, що інтерпретується.

4. У висновках варто було в узагальненому вигляді повніше розкрити найхарактерніші особливості поетики університетського роману, зокрема з'ясувати спільні і відмінні риси у творенні цього метажанру в українській і зарубіжній літературі, визначити вплив хронотопу на особливості з'яви таких творів.

Питання:

1. Що є головним жанровизначальним критерієм при ідентифікації університетського роману?

2. Як Ви трактуєте перехід цього жанру в метажанр?

Наместюк Світлана Валеріївна, кандидат філологічних наук (10.01.06 – теорія літератури), доцент, доцент кафедри іноземних мов, Буковинський державний

медичний університет. Не применшуючи дослідницького здобутку дисертації, зробимо кілька зауважень до роботи:

1. На с. 43-44 авторка наводить класифікацію університетського роману відповідно до тематики, виокремлюючи молодіжний (студентський), професорський (викладацький), філологічний, реалістичний, детективний, фантастичний, любовний різновиди. Кому належить такий жанрово-видовий поділ і чи можна його пролонгувати далі?

2. У роботі не дотримано єдиного принципу (алфавітного чи хронологічного) в переліку прізвищ дослідників, приміром на с. 26, 35, 36 та ін.

3. При першій згадці імена письменників подаються, як і належить, повністю, але деякі персоналії наводяться лише з ініціалами (І. Вільде, В. Бондар).

4. У роботі наявні одруки (с. 44, 46, 73, 77, 96, 122, 148, 209, 225) та неаргументовані повтори, тавтології (с. 22, 32, 79, 95).

5. Наскільки доречно до норм сучасної української мови використовувати аббревіатури на кшталт ВИШ і ЗВО як синоніми? А також такі словосполучення, як вишівський топос (с. 4), вишівські реалії (с. 6), вишівські стереотипні образи (с. 7), вишівське середовище (с. 25), вишівська персоносфера (с. 38), вишівська дійсність (с. 44) та ін.

6. Дискусійним видається твердження про те, що поняття “жанрова «контамінація» та «синтез» (О. Юферева), «дифузія» (М. Рябченко, Н. Мажара) «модифікація» та «метаморфізм» (О. Червінська) можна вважати синонімічними до метажанру. Див. с. 78: «синонімічні категорії» метажанру, залишаючи непорушним материнське жанрологічне ядро, переконливо засвідчують зовнішньозмістову різножанрову взаємодію». Адаже жанрова контамінація, синтез, дифузія, модифікація, це, очевидно, процеси, а метажанр постає їхнім наслідком?

7. Контекстуального уточнення потребують фрази: «Кожне покоління продукує свого ідеального студента» (с. 93); «пропорційне трактування жанру» (с. 36); «Жанровий формат детективно-університетського роману найбільш привабливий серед прихильників масової літератури» (с. 44.).

8. Підпункт 3.1 має назву «Генеологічні засади університетського роману в українській прозі», але насправді розкриває виникнення й еволюцію українського університетського роману, а не особливості його жанру / метажанру.

9. На с. 250, у додатку Г, міститься розроблена авторкою дисертації таблиця «Метажанрові ознаки університетського роману-фентезі». Суттєвою перевагою цієї розвідки могла би бути наявність подібної схеми до кожної з досліджених К. Калинич модифікацій університетського роману (біографічного, генераційного, соціально-психологічного, детективного тощо).

Питання:

Наскільки активно перекладаються університетські романи в Україні?

Тичініна Альона Романівна, кандидат філологічних наук (10.01.06 – теорія літератури), доцент кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Дослідниця здійснює дуже ретельний аналіз художніх текстів, “рясно” їх цитує, активно звертається до наукових праць українських і зарубіжних літературознавців. Тож авторці не варто боятися дослідницької сміливості і робити висновки та спостереження, зокрема сформулювати власне визначення метажанру. Бо, чомусь у визначенні університетського роману на с. 38–39 (“університетський роман – це епічний художній твір із характерною іронією (сатирою, сарказмом) щодо академічного й особистого життя та взаємовідносин вишівської персоносфери

(керівництва, викладачів, студентів і допоміжного персоналу) у закритому університетському (кампусівському) середовищі та за його межами, де основна увага приділяється на особистим трансформаціям, стосункам та внутрішнім конфліктам персонажів та відображенню соціокультурного контексту епохи, в якій розгортається дія”) не враховано (не акцентовано) його матажанровий характер.

2. Авторка враховує національний контекст, аналізуючи розвиток університетської прози в англійській, американській, канадській, французькій (надто лаконічно), норвезькій, іспанській, італійській, німецькомовній, румунській, африканській, арабській, єгипетській, літературі Шрі-Ланки, індійській, індонезійській, хорватській, польській, словацькій, українській літературах. Чим аргументується така дослідницька стратегія? З одного боку такий огляд дає широкий національний контекст розвитку жанру університетського роману, а з іншого – створює враження фрагментованої цілісності, зміщує фокус уваги на інші актуальні літературознавчі проблеми.

3. Виникає питання: чому в метажанровій матриці університетського роману не враховано параметр метатекстуальності? (текст про текст)

4. Позаяк увесь третій розділ дисертації присвячений українському університетському романові, сумнівною видається теза на с. 205: “Для українського літературознавства жанр університетського роману залишається відкритою площиною”.

5. Підпункт 3.2 має назву “«Хмари» І. Нечуя-Левицького як університетський роман”. Прокоментуйте, будь ласка, чому Ви аналізуєте *повість* “Хмари” І.Нечуя-Левицького як зразок університетського роману?

6. Позаяк авторка дисертації виявила функціонування транзитивного образу Аліси з Країни Див з інтертекстуальною відсилкою у двох українських зразках університетського роману (Дарини Березіної “Факультет” і Ольги Мігель “Крук та чорний метелик. Голос давніх сновидінь”), цікаво було би їх проінтерпретувати в окремій розвідці, розглянувши як сиквели до класичного тексту Льюїса Керрола.

Питання:

У своїй методології Ви згадуєте про використання імагології. Скажіть, будь ласка, як цей методологічний фокус дозволив Вам проаналізувати персоносферу університетського роману? Чи використовували Ви при цьому актуальну дихотомію «свій-чужий»?

Паранюк Дан Вікторович, кандидат філологічних наук (10.01.06 – теорія літератури), асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1) На с. 37 та с. 75 контурно згадується про зв’язок метажанру і меніпсії. Однак, на жаль, далі ця думка не розвивається. Слід детальніше прокоментувати генетичний зв’язок метажанру і меніпсії.

2) Як перекладач хочу зауважити, що дослідниці варто було ретельніше попрацювати з перекладами. По-перше, слід наводити оригінальні назви романів при їхній першій згадці. По-друге, в авторських перекладах роману Зеді Сміт «Про красу» містяться певні перекладацькі неточності та огріхи (с. 115–116, 118–119).

3) Сумнівною видається теза на с. 139: «Балансуючи між формою та змістом, метажанр як міжвидова літературознавча синтетична форма ще досі не знайшов одностайної термінологічної стійкості серед науковців». Цікавить контекст, що означає «балансуючи між формою та змістом»?

4) Маркування окремих цитат із художніх текстів (виділені курсивом) відрізняється від решти цитованого тексту, як на с. 203. Незрозуміло, чим це зумовлено.

5) У списку використаних джерел (с. 216) порушено логіку алфавітного порядку між пунктами 1 (Аністратенко) та 2 (Абрамова).

Питання:

Ви згадували такий термін як «чорна академія». Як Ви вважаєте, чи мав університетський роман якийсь вплив на цей культурний термін? І якщо так, то які конотації Ви могли б виокремити між ними?

На дисертацію Калинич Катерини Федорівни надійшло три звернення. Усі вони позитивні, але містять окремі побажання та зауваження.

Маценка Світлана Павлівна – доктор філологічних наук, професор кафедри німецької філології Львівського національного університету імені Івана Франка. У зверненні зазначено, що попри велику і тривалу увагу до університетського роману (наявність численних дисертацій, монографій, статей) учені так і не дійшли згоди щодо його визначення. Це перший важливий дискусійний момент, який стосується концепції Катерини Калинич. На жаль, майже повністю поза увагою дослідниці залишилася художня специфіка університетських романів (у дисертації вказується на схильність університетського роману до сатири, хоча і цей момент не розглядається глибше).

Другим важливим дискусійним моментом дослідницької концепції Катерини Калинич є обрана нею центральна категорія «*метароману*». Хотілося б, щоб дослідниця критичніше ставилася до метажанру, поняття дискусійного і у вітчизняній науці (зокрема, розмисли проф. А. Ткаченка). Не завжди переконливими є твердження про поглинання університетським романом любовного, біографічного, детективного романів і т.ін. Якщо йдеться про метажанр, то, вочевидь, ці властивості мають стосуватися жанру роману, а не його різновиду. За Т. Бовсунівською, метажанр укорінений у певній культурі, наприклад, постмодерністській. Дисертантка надто легко оперує естетиками метажанру, не заглиблюючись у їхню специфіку.

Було б цікаво довідатися, чим керувалася авторка дисертації, структуруючи свій аналітичний матеріал, яку мету переслідувала Катерина Калинич, перераховуючи численні романи з різних національних літератур, які вона класифікує як університетські. про яку модель літератури можна говорити, зважаючи на представлену в дисертації тенденцію до творення метажанрів? Роман Р. Мерля «За склом» у переліку літератури наявний тільки в українському перекладі (без зазначення перекладача!). Чи аналіз роману проводився за оригінальним текстом? До вітчизняних дослідників університетського роману належить проф. О. Бандровська. На жаль, дослідниця покликається тільки на її автореферат, а не на монографію: Бандровська О. Творчість Девіда Лоджа і англійський університетський роман 70-80 рр. ХХ ст. Львів, 1999. 213 с.

Зазначено, що дисертація Катерини Калинич концептуально має дискусійний характер, що, однак, не применшує вартісності оригінального погляду дисертантки на об'єкт її дослідження.

Тверігінова Тетяна Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри світової літератури Київського університету імені Бориса Грінченка. У зверненні вказано, що зазначені зауваження жодним чином не применшують високої оцінки роботи, і можуть бути настановами для подальших наукових досліджень. Позитивно оцінюючи роботу, Тетяна Іванівна висловлює такі зауваження та запитання:

1) у дужках варто було б зазначати оригінальне написання імен та прізвищ авторів університетських романів;

2) чи можна стверджувати, що поява тих чи інших зразків університетського роману пов'язана з певними історичними чи суспільними зрушеннями;

3) у зв'язку з цим, як дисертантка аргументує хронологічний вибір аналізованих зразків.

Вільчанська Юлія Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри культурології та зарубіжної літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. що дисертаційне дослідження К. Ф. Калинич представляє актуальну та новаторську за тематикою роботу, зацікавлює зібраним і опрацьованим матеріалом. Воно демонструє достойний рівень теоретичного та історико-літературного аналізу, самостійні творчі підходи. В цілому високо оцінюючи роботу, наголошуючи на новаторстві як у постановці наукової проблеми, так і у способі її розв'язання. Зауваження та запитання:

1. Зокрема, дискусійно виглядає оперування поняттями «campus novel» та «університетський роман». Чи дійсно вони синонімічні?

2. Чи можна сатиричний елемент вважати жанровим кодом університетського роману?

Результати голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів голосування та прийнятого висновку разова спеціалізована вчена рада ДФ 76.051.028 присуджує **Калинич Катерині Федорівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

Голова спеціалізованої вченої ради

доктор філологічних наук,

професор, професор кафедри

української літератури

Чернівецького національного

університету імені Юрія Федьковича

Володимир АНТОФІЙЧУК